

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Клінічна імунологія, алергологія

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

підготовки доктор філософії
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

Спеціальність **12.01 «Медицина»**

Спеціалізація «Клінічна імунологія», «Алергологія»

2017 рік

Робоча програма розроблена у відділі аспірантури і докторантури

Розробники програми: к. мед. н., доцент Бондарчук О.Б., к.мед.н., доцент Корицька І.В.

(науковий ступень, посада, П.І.Б. розробників)

Обговорено на Центральній методичній раді та рекомендовано до затвердження Вченою радою

« ____ » _____ 2017 р., протокол № ____

Проректор з наукової роботи

Затверджено на засіданні Вченої ради

« ____ » _____ 2017 р., протокол № ____

Голова Вченої ради

Ректор

ВСТУП

Програма підготовки докторів філософії складена на основі Закону України «Про вищу освіту» та відповідно до ПОРЯДКУ підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук від

Спеціальність «12.01 Медицина»

Спеціалізація «Клінічна імунологія», «Алергологія».

Дана програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації, і розрахована на 10 кредитів, які засвоюються протягом 3 років.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є імунні механізми формування імунопатології (первинні/вторинні імунодефіцити, алергічні та аутоімунні захворювання, трансплантаційна імунологія, імунологія репродукції, онкоімунологія), імуно- та алергодіагностика, лікування і профілактика імунозалежних захворювань.

Міждисциплінарні зв'язки: анатомія, фізіологія, гістологія, мікробіологія, імунологія, патофізіологія, патоморфологія, рентгенологія, фармакологія, пропедевтична та факультативна терапія та педіатрія, факультетська хірургія, госпітальна хірургія, нервові хвороби, очні хвороби, ЛОР-хвороби, акушерство та гінекологія, радіологія, екологія.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

- 1. Імунний статус, принципи оцінки та шляхи імунокорекції, імунопрофілактик, імунореабілітації.**
- 2. Алергічні захворювання - діагностика, лікування, профілактика.**

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Клінічна імунологія, алергологія» є формування цілісного уявлення про: 1) будову і функціонування імунної системи організму, 2) імунні механізми формування імунопатології, 3) принципи лікування, імунопрофілактики та імунореабілітації.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «клінічна імунологія, алергологія» є формування системи знань професійних умінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності:

- 1) з'ясування скарг хворого, анамнезу захворювання та життя, проведення опитування за органами та системами;

- 2) проведення фізикального обстеження хворого та визначення основних симптомів захворювання;
- 3) аналіз імунологічних лабораторних даних та даних алергологічного обстеження хворого;
- 4) формулювання діагнозу хворого;
- 5) призначення лікування;
- 6) визначення заходів первинної та вторинної імунопрофілактики;

1.3. Аспіранти повинні:

знати:

- 1) Виявляти клінічні, гематологічні і імунологічні ознаки імунних порушень у хворих з гострою, рецидивуючою та хронічною патологією, встановити попередній клінічний діагноз.
- 2) Визначати характер і принципи лікування імунологічних порушень у хворих з різною патологією, формувати диспансерні групи, групи ризику, проводити імунопрофілактику

вміти:

- 1) Класифікувати симптоми та синдроми імунологічних порушень.
- 2) Проводити диференційну діагностику спадкових та набутих імунних порушень при різній патології на підставі імунологічного анамнезу, аналізу генеалогічного дерева, даних клінічного та лабораторного обстеження хворого.
- 3) Складати план обстеження хворого, аналізувати отримані дані досліджень з урахуванням імунологічних процесів, віку хворого, стану здоров'я, пори року.

мати поняття:

про норму та патологію, індивідуальну, вікову та статеву мінливість функціонування імунної системи та можливостей лікування та профілактики осіб з імунопатологією.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 250 години, 10 кредитів, ЄКТС.

2. Інформацій обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1.

Структура і функції імунної системи. Головний комплекс гістосумісності: структура, функції. Вікові особливості функціонування імунної системи. Структура імунопатології, причини та імунні механізми її формування. Принципи імуно- та алергодіагностики, лікування. імунопрофілактики, імунореабілітації.

Модуль 2.

Роль генетичних факторів і навколишнього середовища в формуванні респіраторних та нереспіраторних алергічних захворювань. Сучасні уявлення про алергію та атопію. Атопія як системне захворювання. Типи та основні стадії алергічних реакцій. Сучасні аспекти алергодіагностики, лікування і профілактики алергічних захворювань.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Аспірантура			
	у тому числі			
	Л	С.Р	Пр	
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. Принципи функціонування імунної системи.	2	10	10	
Тема 1. Структура і функції імунної системи.	2	5	2	
Тема 2. Антигени головного комплексу гістосумісності: структура та функції.			2	
Тема 3. Вікова імунологія, принципи функціонування			1	2
Тема 4. Імунологія слизових оболонок (MALT): види, механізми захисту, діагностика імунологічних порушень.			4	2
Тема 5. Нейроімуноендокринна регуляція імунної відповіді.			2	
Змістовий модуль 2. Діагностика імунопатології.	2	15	8	
Тема 1. Основні симптоми патології імунної системи. Клініко-анамнестичні синдроми.	2	7	2	
Тема 2. Імунологічні методи досліджень. Спеціальні методи лабораторного імунологічного дослідження. Поняття імунний статус.			2	
Тема 3 Основні правила оцінки імунного статусу. Особливості показників імунітету в різних вікових групах.			5	2
Тема 4. Специфічні методи дослідження в клінічній практиці лікаря-імунолога.			3	2
Змістовий модуль 3. Імунозалежні хвороби: принципи діагностики, імунотерапії, імунопрофілактики (специфічна, неспецифічна), імунореабілітації.	2	10	13	
Тема 1. Природжені імунодефіцити: класифікація, , принципи ліагностики, лікування, імунопрофілактики, імунореабілітації.	2	5	2	
Тема 2. Набуті імунодефіцити: класифікація, принципи ліагностики, лікування, імунопрофілактики, імунореабілітації.			2	
Тема 3. Імунні механізми формування аутоімунної патології, принципи ліагностики, лікування, імунопрофілактики, імунореабілітації.			1	2
Тема 4. Імунні механізми формування пухлин: імунотерапія, імунопрофілактики, імунореабілітації.			1	2
Тема 5. Імунопатологія репродукції, трансплантаційний імунітет, реакція трансплантат протів хазяїна: принципи діагностики, імунотерапії, імунопрофілактики.			1	2
Тема 6. Протиінфекційний імунітет: класифікація, механіми захисту			1	2
Змістовий модуль 4. Імунотерапія: види, методи,	2	10	6	

принципи призначення. Класифікація імунотропних препаратів.			
Тема 1. Імунотерапія: види, методи. Основні принципи призначення.	2	4	2
Тема 2. Імунотропні препарати: класифікація, покази та протипокази до їх призначення.		2	2
Тема 3. Імунопрофілактика: специфічна, неспецифічна, умови реалізації.		4	2
Тема 4. Імунореабілітація: види, принципи реалізації	8	45	37
Модуль 2			
Змістовний модуль 1. Діагностика (специфічна, неспецифічна) алергічних захворювань.	2	10	8
Тема 1. Патогенез алергічних реакцій, класифікація алергенів, їх характеристика, перехресні реакції між алергенами	2	2	2
Тема 2. Специфічна діагностика алергічних захворювань (анамнез, шкірні проби з алергенами, провокаційні тести).		3	2
Тема 3. Лабораторна діагностика алергічних захворювань (специфічна, неспецифічна). Особливості алергологічного обстеження при вагітності.		2	2
Тема 4. Молекулярна діагностика алергічних захворювань.		1	2
Змістовий модуль 2. Респіраторні алергічні захворювання: специфічна діагностика, лікування.	2	15	8
Тема 1. Алергічний риніт та кон'юнктивіт. Особливості перебігу та терапії алергічного рино-кон'юнктивіту у дітей, вагітних.	2	4	2
Тема 2. Бронхіальна астма: етіологія, патогенез, класифікація, диференційна діагностика, лікування.		5	2
Тема 3. Особливості перебігу та лікування бронхіальної астми у людей похилого віку, вагітних, дітей.		3	2
Тема 4. Екзогенний алергічний альвеоліт: етіологія, патогенез, диференційна діагностика, лікування.		3	2
Змістовий модуль 3. Нереспіраторні алергічні захворювання: специфічна діагностика, лікування.	2	10	12
Тема 1. Атопічний дерматит: особливості, етіологія, класифікація, патогенез, диференційна діагностика, лікування.	2	2	2
Тема 2. Кропив'янка: етіологія, класифікація, патогенез, диференційна діагностика, лікування. Особливості ведення хворого з хронічною кропив'янкою.		3	2
Тема 3. Ангіоневротичний набряк: етіологія, патогенез, діагностика, диференційна діагностика, лікування.		1	2
Тема 4. Харчова алергія: етіологія, патогенез, діагностика, диференційна діагностика, лікування		1	2
Тема 5. Алергія на латекс: етіологія, патогенез, діагностика, диференційна діагностика, лікування і профілактика		1	2
Тема 6. Контактний дерматит: етіологія, патогенез, діагностика, диференційна діагностика, лікування і профілактика		2	2
Змістовний модуль 4. Непереносимість лікарських засобів. Медикаментозна алергія і анафілаксія.	2	10	9
Тема 1. Класифікація ускладнень медикаментозної терапії. Класифікація медикаментозної алергії. Клінічні варіанти медикаментозної алергії.	2	3	3
Тема 2. Діагностика медикаментозної алергії (in vivo, invitro). Профілактика медикаментозної алергії.		3	2

Тема 3. Окремі випадки ускладнень медикаментозного лікування.		2	2
Тема 4. Анафілаксія: етіологія, патогенез, діагностика, диференційна діагностика, лікування, профілактика.		2	2
Всього	8	45	37
Усього годин за дисципліну	16	90	74

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

МОДУЛЬ 1

№ п/п	Тема	Кількість годин
1	Основні завдання та проблеми клінічної імунології. Структура і функції імунної системи, вікові особливості розвитку.	2
2	Клініко-лабораторна діагностика імунопатології. Інтерпретація лабораторних імунологічних досліджень (імунограми).	2
3	Імунодефіцити (природжені, набуті) та інша імунозалежна патологія: класифікація, принципи імунодіагностики, імунотерапії, імунопрофілактики та імунореабілітації.	2
4	Імунотерапія: види, методи, принципи і покази до призначення. Класифікація імунотропних препаратів.	2
	Разом	8

МОДУЛЬ 2

5	Респіраторні алергічні захворювання: алергічний риніт, поліноз, алергічна бронхіальна астма, екзогенний алергічний альвеоліт.	2
6	Нереспіраторні алергічні захворювання: кропив'янка, atopічний дерматит, контактний дерматит, харчова алергія: діагностика, лікування. Марш алергії.	2
7	Побічна дія лікарських засобів. Медикаментозна алергія. Діагностика, лікування, профілактика.	2
8	Невідкладні стани в алергології: алергічний ангіоневротичний набряк, анафілактичний шок.	2
	Разом	8
	Всього	16

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1:

№ п/п	Тема	Кількість годин
1	Структура і функції імунної системи.	2
2	Антигени головного комплексу гістосумісності: структура та функції.	2
3	Вікова імунологія, принципи функціонування	2
4	Імунологія слизових оболонок (MALT): види, механізми захисту, діагностика імунологічних порушень.	2
5	Нейроімуноендокринна регуляція імунної відповіді.	2

6	Основні симптоми патології імунної системи. Клініко-анамнестичні синдроми.	2
7	Імунологічні методи досліджень. Спеціальні методи лабораторного імунологічного дослідження. Поняття імунний статус.	2
8	Основні правила оцінки імунного статусу. Особливості показників імунітету в різних вікових групах.	2
9	Специфічні методи дослідження в клінічній практиці лікаря-імунолога.	2
10	Природжені імунодефіцити: класифікація, , принципи ліагностики, лікування, імунопрофілактики, імунореабілітації.	3
11	Набуті імунодефіцити: класифікація, принципи ліагностики, лікування, імунопрофілактики, імунореабілітації.	2
12	Імунні механізми формування аутоімунної патології, принципи ліагностики, лікування, імунопрофілактики, імунореабілітації.	2
13	Імунні механізми формування пухлин: імуноterapia, імунопрофілактики, імунореабілітації.	2
14	Імунопатологія репродукції, трансплантаційний імунітет, реакція трансплантат протів хазяїна: принципи діагностики, імуноterapiї, імунопрофілактики.	1
15	Протиінфекційний імунітет: класифікація, механіми захисту	2
16	Імуноterapia: види, методи. Основні принципи призначення.	2
17	Імунотропні препарати: класифікація, покази та протипокази до їх призначення.	1
18	Імунопрофілактика: специфічна, неспецифічна, умови реалізації.	2
19	Імунореабілітація: види, принципи реалізації	2
	Практичні навички та узагальнення матеріалу з клінічної імунології	2
	Разом	37

МОДУЛЬ 2

№ п/п	Тема	години
1	Поняття алергії. Механізми розвитку АЗ. Типи імунологічних реакцій по Джеллу і Кумбсу. Алергени, види, форми, призначення.	2
	Постановка шкірних проб, провокаційні тести, лабораторні методи обстеження.	3
2	Респіраторні алергічні захворювання: алергічний риніт, кон'юнктивіт, класифікація, діагностика лікування,	2
	Алергічна бронхіальна астма.	2
	Робота в алергологічній маніпуляційній.	2
3	Нереспіраторні алергічні захворювання: кропив'янки, набряк Квінке, диференційна діагностика, діагностика, лікування, профілактика. Невідкладна допомога при набряку Квінке.	4
	«Марш алергії», atopічний, контактний дерматити, вікові особливості, методи діагностики, лікування.	2
	Непереносимість харчових продуктів, харчова алергія.	2
4	Медикаментозна алергія, діагноз, диференційний діагноз з іншими видами непереносимості лікарських засобів, профілактика. Етапна діагностика.	4
	Інсектна алергія, діагноз, профілактика. Допомога при анафілактичному шоку.	2
5	Принципи лікування алергічних захворювань: СПЕЦИФІЧНА ІМУНОТЕРАПІЯ (ВИДИ, ШЛЯХИ ВВЕДЕННЯ, ПОКАЗИ, ПРОТИПОКАЗИ, УСКЛАДНЕННЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ sit у ДТЕЙ).	4
	Фармакотерапія алергічних захворювань: показання, протипоказання, побічні ефекти.	4
	Техніка інгаляційної терапії при респіраторних АЗ.	2
	Практичні навички та узагальнення матеріалу з клінічної імунології	2
	Разом	37

6.ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МОДУЛЬ 1

№/п	Тема	Кількість годин
1.	Опанувантискринінгові клініко-анамнестичні критерії для виявлення дисфункцій імунної системи: клінічні симптоми, клініко-анамнестичні синдроми імунологічної недостатності, сімейний (спадковий) анамнез; антенатальний анамнез; поствакцинальний анамнез; анамнез життя і хвороби.	4
2	Опанування навичками трактування даних фізикального обстеження хворого з патологією імунної сисетми (огляд слизих оболонок, шкіри, пальпація периферичних лімфатичних вузлів, селезінки.	5
3	Підготовкапрактичнихнавичок та узагальненняматеріалу з клінічного обстеження пацієнта	1
4	Опанування навичками аналізувати дані імунологічних методів дослідження: ➤ орієнтовних тестів (1 рівень) - кількісні показники клітинних та гуморальних факторів природженого та набутого імунітету. ➤ уточнюючих тестів (2 рівень) - оцінка функції імунокомпетентних клітин, визначення про-, анти-, регуляторних цитокінів, специфічних імуноглобулінів, секреторного імуноглобуліну А, імуногістохімія та ін.	10
5	Опанування навичками трактування даних фізикального обстеження хворого з патологією імунної сисетми (УЗД, рентгенологічне дослідження ОГК).	3
6	Підготовкапрактичнихнавичок та узагальненняматеріалу з лабораторного імунологічного обстеження.	2
7	Опанування клініколабораторними критеріями виявлення природжених та набутих імунодефіцитних станів;	2
8	Опанування визначення ступеня важкості природжених та набутих імунодефіцитних станів.	2
9	Опанування визначення клінічних синдромів дисфункції імунної системи: інфекційного, алергійного, аутоімунного, імунопроліферативного.	1
10	Опанувати навичками трактування даних фенотипування для підбору пари донор-реципієнт.	1
11	Опанувати навичками трактування даних фенотипування для вирішення питання наявності безпліддя в шлюбі.	0,5
12	Опанування навичками оцінки результатів визначення пухлинно-асоційованих та онкофетальних антигенів в діагностиці пухлин.	0,5
13	Підготовкапрактичнихнавичок та узагальненняматеріалу з діагностики імунопатології	1
14	Опанування контролю за при(значенням імунотерапії імуностимулюючої, імуносупресивної).	3
15	Опанування принципами лікуванні ІДЗ.	2

16	Опанування контролю за призначенням імунопрофілактики (специфічної, неспецифічної).	2
17	Опанування контролю за призначенням імунореабілітації.	2
18	Підготовка практичних навичок та узагальнення матеріалу з проведення імунотерапії	1
Разом		45

МОДУЛЬ 2

1	Підготовка до практичних занять у тому числі: - опанування навичками аналізувати дані алергологічних методів дослідження; - Об'єктивне обстеження хворого; - Проведення шкірних алергологічних проб, опанування навичок проведення прик-тесту; - Провокаційні тести; - Збирання скарг та поглибленого анамнезу; - Функціональні обстеження, опанування оцінки показників функції зовнішнього дихання у хворих на БА. - Лабораторно-інструментальне обстеження;	11
2	- Підготовка до практичних занять у тому числі: - опанування навичками надання медичної допомоги у хворих при анафілактичному шоку; - опанування навичками надання медичної допомоги у хворих при ужаленнях перетинчастокрилими; - опанування техніки інгаляційної терапії при РАЗ - опанування навичками оцінки ефективності протиалергійної терапії. - опанування навичками надання медичної допомоги у хворих з набряком Квінке, спадковим ангіоневротичним набряком;	12
3	Підготовка практичних навичок та узагальнення матеріалу з діагностики АЗ	1
4	Індивідуальна робота: - Доповідь реферату на практичному занятті по позааудиторним темам: • Поліноз. СІТ: принципи призначення. Показання та протипоказання, розвиток ускладнень. • Медикаментозна алергія. • Написання тез, статей.	20
5	Підготовка практичних навичок та узагальнення матеріалу з лікування АЗ	1
Разом		45

7.

3 кредити основного матеріалу+3 кредити самостійна робота

8.

4 кредити практика (2 кредити медична+ 2 кредити педагогічна практика)

9. Індивідуальні завдання

Збір імунологічного анамнезу, об'єктивне обстеження пацієнта з імунопатологією, проведення шкірного тестування, участь проведенні специфічної лабораторної діагностики, призначення лікування, написання рефератів, доповіді на засіданнях наукових конференцій, підготовка наукових статей, раціоналізаторські пропозиції, патенти.

10. Методи навчання

Практичні заняття, підсумкові заняття, семестрові модулі, лекції, керівництво НДРС. Використання дистанційного навчання – з залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів.

11. Методи контролю

Поточний контроль, підсумковий контроль змістових модулів, підсумковий модульний (семестровий) контроль. Форма поточного контролю обирається науковим керівником та керівником Навчального медико-лабораторного центру. За умов успішного завершення курсу та досягнення мети й завдань навчання аспірант отримує сертифікат, у якому зазначено назву навчального курсу, перелік набутих навичок та вмінь, а також рівень їх опанування.

12. Система оцінювання

Оцінювання навчальної діяльності аспіранта здійснюється відповідно до вимог навчальної програми та інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності при кредитно-модульній системі організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України (2005).

13. Методичне забезпечення

1. Тексти та конспекти лекцій.
2. Методичні розробки для аспірантів з практичних занять
3. Збірник тестових завдань; електронний банк тестових завдань, банк тестових завдань на паперових носіях, ситуаційні клінічні завдання.
4. Перелік навчального обладнання, технічних засобів навчання.
5. Набір результатів гемограм та імунограм, тестів-результатів шкірного тестування, лабораторного алергологічного дообстеження.

Технічні засоби навчання:Комп'ютери.

14. Рекомендована література

База:

1. Чоп'як В.В., Потьомкіна Г.О., Гаврилюк А.М.: Лекції з клінічної імунології для практичних лікарів. – Львів.- 2014
2. Кузнецова Л.В. та співав. Імунологія: національний підручник, Київ, 2013. С 563.
3. Чоп'як В.В., Потьомкіна Г.О., Гаврилюк А.М.: Лекції з клінічної імунології для практичних лікарів. – Львів.-2010.
- 4.Дранник Г.Н/ Клиническая иммунология и аллергология.– К. – 2009.
5. Пухлик Б.М.: Аллергология для семейноговрача.-Винница.- 2012.
6. Казмірчук В.Е. та співавт./ Клінічна імунологія, алергологія, Київ, Фенікс С 524
7. Казмірчук В.Є., Ковальчук Л.В. Клінічна імунологія та алергологія.-Вінниця: НОВА КНИГА - 2006.
8. Пухлик Б.М.: Алергологія. – Вінниця.- 2004.
9. ПухликБ.М.: Элементарная аллергология.- Винница - 2002.
10. ПухликБ.М: Алергологія. – Вінниця - 2004.
12. ЯкобисякМ./Иммунология. – Переклад з польської під редакцією проф. В.В. Чоп'як. – 2009.

Допоміжна

1. К.А. Лебедев, И.Д. Понякина:Иммунограмма в клинической практике. – М. – 2003.
2. Новиков Д.К.,. Новиков П.Д / Клиническая иммунология. – Витебск. – ВГМУ, 2006.
3. Никулин Б.А. /Оценка и коррекция иммунного статуса. – Москва. -2007
4. Пухлик Б.М: Руководство по практической иммунодиагностике и иммунотерапии. – Винница. – 1992.
5. Пыцкий В.И., Адрианова Н.В.. /Аллергические заболевания. – М., 2001.
6. Чернишова Л.І., Самарин Д.В. – Первинні комбіновані імунодефіцити у дітей К.- 2004.
7. Сидоренко Е.Н. Клінічнаалергологія. – Москва - 2005.
8. Рой Паттерсон, Лесли К.Грезмер Пол./ Аллергические болезни (диагностика и лечение). – М.- 2000 г
9. Бажора Ю.І. /«Клінічнаімунологія»- Одеса, Одеськийдержавниймедичний університет.-2000.
- 10.Белозеров Е.С. /Болезни иммунной системы Элиста: АПП «Джангар», 2005.
- 11.Основы клинической иммунологии (учебное пособие для медицинских вузов) пер. с англ. Э. Чепель, М. Хайни, С. Мисбах, Н. Сновден, М: ГЭОТАР- Медиа, 2008.
- 12.Рабсон А./ Основы медицинской иммунологии: пер. а англ. М: Мир,- 2006.
- 13.Хайтов Р.М. «Иммунология» учебник для медицинских вузов - М., Изд. ГЭОТАР Медиа.- 2009.- +CD ROM
- 14.Имунодефицитныесостояния / ред.- В.С.Смирнов и И.С. Фрейдлин- СП б «Фолиант», 2000.
- 15.Ройт А., Бростроф Дж.,Мейл, Д. Иммунология.Пер. с англ.- М.Мир, 2002.

16. Періодичні журнали /“ Імунологія та алергологія”, «Иммунология», «Клиническаяиммунология», „Ревматологія”, „Неврологія” „Гастроентерологія”, „Пульмонологія”, „Ліки України”, „Доктор”, „Мистецтво лікування”. 2010-2015pp.

Методична:

Мілерян В.Є. Методичніоснови підготовки та проведення навчальних занять у медичних вузах (методичний посібник).-К.: “Хрещатик”, 2004.-80 с.

15. Інформаційні ресурси:

Адреса сайту: www.phthisiatry.at.ua/кафедри/ кафедри фтизіатрії з курсом клінічної імунології.

Бібліотеки: library.vsmu.edu.ua